

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Mgr. Lucie Trejbalové a soudců Mgr. Karolíny Tylové, LL.M. a Mgr. Karla Kosteckého v právní věci žalobkyně **A.A.**, bytem XX, zastoupené JUDr. Jarmilou Kolářovou, advokátkou se sídlem Vinohradská 17, 120 00 Praha 2, proti žalovanému **Ministerstvu vnitra ČR**, se sídlem Nám. Hrdinů 3, 140 21 Praha 4, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 15. 8. 2012 č. j. VS-2881/511/2-2004,

t a k t o :

- I. Žaloba proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 15. 8. 2012 č. j. VS-2881/511/2-2004, s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků n e m á právo na náhradu nákladů řízení.**

O d ů v o d n ě n í :**I. Žaloba**

Žalobou podanou v zákonné lhůtě se žalobkyně domáhala zrušení shora označeného rozhodnutí žalovaného, kterým bylo zamítnuto odvolání žalobkyně a potvrzeno rozhodnutí Krajského úřadu Libereckého kraje (dále jen „krajský úřad“) ze dne 6. 1. 2011, č. j. SO/M/279/2006/Če, KULK/1247/2011. Tímto prvostupňovým rozhodnutím krajský úřad vyslovil podle § 24 a § 6 odst. 7 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky (dále jen „zákon o státním občanství“), že se nevyhovuje žádosti o vydání potvrzení o zachování českého (československého) státního občanství J. A., nar. ... (otce manžela žalobkyně).

Žalobkyně *za prvé* nesouhlasila se závěry správních úřadů, že jmenovaný J.A. měl německou národnost. Uváděla, že do roku 1939 měl národnost československou. Poukázala na to, že jeho opatrovníkem byl Čech kníže L., jmenovaný studoval vysokou školu v Praze v českém jazyce, ovládal český jazyk a používal ho. Žalobkyně nesouhlasila se závěry žalovaného na str. 10 napadeného rozhodnutí o tom, že již před rokem 1939 byl jmenovaný

Němcem. Jeho zaměstnanci mluvili česky, měl v 1. republice domovské právo, v roce 1923 byl mustrován českou armádou, byl zcela integrován v české společnosti. Byl přijat do Řádu sv. Lazara, jehož členové byly vesměs Češi, i po odchodu z vlasti do Rakouska zůstal v tomto řádu českého Velkopřevorství, nepřešel do rakouského, s Čechy mluvil zásadně česky. Žalobkyně se ohradila proti negativnímu a nespravedlivému hodnocení osoby J.A. ze strany žalovaného. Podle ní žalovaný nezhodnotil správně, že J.A. až do doby, než byl přinucen podepsat sčítací listy v roce 1939, žil na území České republiky a sám měl československé státní občanství. Samotným podpisem sčítacího archu, kde jmenovaný uvedl německou řeč, jej nelze považovat za nepřítele českého národa a podpis na tomto dokumentu obecně za projev zrady Československého státu a nepřátelství k němu.

V *druhém žalobním bodu* žalobkyně rozporuje, že na jmenovaného nebylo možno aplikovat ustanovení § 1 odst. 4 Ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/45 Sb. ze dne 2. srpna 1945, o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské (dále jen „ústavní dekret“). Podle žalobkyně žalovaný nesprávně vykládal podpis jmenovaného na sčítacím dotazníku, kdy byl hodnocen jako Němec bez ohledu na skutečnosti, které ho k podpisu dotazníku vedly. Toto globální konstatování však odporuje podstatě ústavního dekretu, neboť výjimky v něm stanovené zachovávají československé občanství i osobám, které tzv. Fragebogen podepsali. Žalobkyně poukazovala na to, že pod sp. zn. 13743/46 byla u Magistrátu hlavního města Prahy, konskripčního úřadu registrována žádost jmenovaného J.A. a E. (A.) A. o vystavení osvědčení národní a státní spolehlivosti dle ústavního dekretu. Jako důkaz žalobkyně označila potvrzení o žádosti adresované Zemskému národnímu výboru (dále jen „ZNV“) v Praze ze dne 14. 8. 1946 pod sp. zn. 13743 pro J. i A.A. Žalobkyně namítla, že rozhodnutí tehdejšího Ministerstva vnitra v této věci a veškerá další údajně provedená opatření nejsou k nalezení. Ke sdělení ONV v Turnově ze dne 18. 2. 1947 žalobkyně namítla, že nebylo zdůvodněno, rozhodně jím nebylo ukončeno jednání o vystavení osvědčení o národní spolehlivosti podle § 1 odst. 4 a § 2 odst. 1 ústavního dekretu, řízení nebylo ukončeno rozhodnutím. Nadto ONV v Turnově rozhodl po obdržení žádosti dne 10. 2. 1947 během 3 dnů, je tedy nepředstavitelné, že by mohlo být učiněno materiálně fundované komplexní rozhodnutí, navíc ONV v Turnově nebyl objektivní, neboť měl zájem o majetek J.A. Zápisy v poštovní knize se jeví jako nevěrohodné, žalobkyně se domnívá, že při zápisu pod sp. zn. 13743 pro A. A. došlo k manipulaci. Zažádané řízení bylo u A. A. provedeno zjevně za pana J.A., což je na základě § 4 odst. 1 ústavního dekretu nepřípustné. Z výsledku šetření v Archivu hlavního města Prahy ze dne 2. 12. 2010 vyplynulo, že spis v této věci není uložen, opět se zde nehovoří o tom, že by rozhodnutí v této věci existovalo, odkazuje se jen na jakousi zprávu. Žalobkyni nemůže být kladeno za vinu, že nepředložila potvrzení o ukončení řízení. Podle žalobkyně jsou tvrzení správních orgánů o tom, že žadatelka nepředložila rozhodnutí o ukončení řízení, v rozporu s tvrzením o tom, že žádosti o vydání osvědčení o národní spolehlivosti podle § 1 odst. 4 ústavního dekretu nebylo vyhověno. Žalobkyně dovozuje, že ještě do roku 1960 nebyly zjištěny poznatky ohledně státního občanství jmenovaného a jeho manželky. Zamítavé rozhodnutí by jistě bylo obratem použito. Žalobkyně shrnula s tím, že řízení o žádosti jmenovaného a A.A. ze dne 14. 8. 1946 o potvrzení podle § 1 odst. 4 ústavního dekretu nebyla ukončena.

V další části žaloby žalobkyně dovozuje, že jmenovaný byl při podpisu tzv. Fragebogen pod nátlakem nacistického režimu a zemského rady z Jičína, který byl Němec, jež ultimativně vyzval J.A. k vyplnění dotazníku k zjištění německé státní příslušnosti

a k podání žádosti o členství v NSDAP. Vstup do NSDAP jmenovaný do samého konce odmítal, jako důkaz žalobkyně navrhuje provést vyjádření J.A., syna jmenovaného z roku 2008, svědeckou výpověď pana K. ze dne 18. 5. 1966 a JUDr. V.Š. ze dne 5. 2. 1946. Z věcného příkazu 1/44 Sicherheitsdienstu ze dne 12. 1. 1944 pak plyne, že při vyplňování dotazníku u šlechticů existovala možnost, že nacistický režim mohl vyvíjet nátlak. Dalším důvodem pro zastrašení jmenovaného byly židovské kořeny rodiny. Tzv. Fragebogen byl tedy podepsán pod nátlakem nacistického režimu ve snaze ochránit rodinu a zaměstnance jmenovaného, kteří byli Češi. Žalovaný tato fakta, zejména podezření ohledně židovských kořenů, neguje, přestože úřady potvrdily souvislost mezi ohrožením ze strany nacistického režimu na základě podezření, že rodina má židovský původ, a podpisem na dotazníku, žalobkyně se dovolávala dopisu krajského úřadu ze dne 26. 10. 2005. Historicky jednoznačně prokazatelnými vzory chování okupační moci je prokázáno, že tzv. Fragebogen byl vyplněn na základě nátlakové situace bez svobodné vůle a lze proto použít § 1 odst. 4 ústavního dekretu.

Ve *třetím žalobním bodu* se žalobkyně soustředí na možnost zachování československého občanství J.A. podle § 2 odst. 1 ústavního dekretu. Podle žalobkyně dne 8. 2. 1946 podala A.A. žádost o zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu pro sebe a svého manžela a podle § 4 odst. 2 ústavního dekretu pro nezletilé děti J., K. a P.. Jmenovaný žádost podal sám dne 28. 10. 1945 a 12. 12. 1945 a tuto žádost formálně správně jako vojenský zajatec US Army adresoval československému konzulátu ve Frankfurtu. Jmenovaný nemůže být osobně zodpovědný za to, že předmětné žádosti nebyly postoupeny zjevně příslušným orgánům, ačkoli československý konzulát ve Frankfurtu byl veden u US Army, které byly žádosti předány, a to ve lhůtě stanovené ústavním dekretem. Podle žalobkyně dospěl žalovaný k nesprávnému závěru, že československé úřady nejsou odpovědné za jednání US Army. Žalobkyně uvedla, že každý úřad tehdejšího československého státu byl povinen přeposlat jemu doručený dokument věcně příslušnému úřadu. Tato povinnost se vztahovala i na Českou misi ve Frankfurtu. Podle žalobkyně je US Army podřaditelná České misi. Ústavní dekret nepočítal s eventualitou, že žádost bude podávána i osobami, které se nenacházeli v předmětné době na území Československa, J.A. učinil vše, co bylo v jeho moci, aby žádosti odeslal. Nebylo prokázáno ukončení takového řízení, o čemž svědčí doklady z roku 1960, kdy si československé úřady nebyly jisty, jaká státní příslušnost jmenovanému přísluší, proto musí řízení příslušný úřad dokončit.

Žalobkyně se vrátila k tomu, že dne 8. 2. 1946 byla podána žádost podle § 2 odst. 1 ústavního dekretu A.A. za sebe, děti i jmenovaného, tato žádost nebyla do dnešního dne vyřízena řádným způsobem. O tom svědčí to, že jmenovaný nebyl veden pod uvedeným jednacím číslem. Žalovaný nikdy nehodnotil, že dne 7. 8. 1945, tedy 3 dny před účinností ústavního dekretu, vystavil ONV v Hrubé Skále potvrzení ve prospěch rodiny A, které materiálně vykazuje obsah potvrzení národní spolehlivosti. Vysokou váhu takového potvrzení konstatoval Ústavní soud v nálezů Pl. ÚS 14/94. Podle žalobkyně se jedná o dostatečný důkaz toho, že byl jmenovaný národně spolehlivý.

V další části žaloby se žalobkyně věnuje naplnění podmínek podle § 2 odst. 1 ústavního dekretu, tedy že byly splněny podmínky zachování věrnosti republice, že se jmenovaný nikdy neprovinil vůči českému nebo slovenskému národu, aktivně se podílel na osvobození. K prokázání těchto skutečností žalobkyně označila řadu důkazů. Kromě toho

jmenovaný trpěl pod nacistickým nebo fašistickým terorem. Proto jmenovaný splňuje podmínky pro zachování československého státního občanství dle zmíněného ustanovení.

Za čtvrté žalobkyně uvádí skutečnosti, které žalovaný a krajský úřad nezhodnotily objektivně. Nebylo správně zhodnoceno, že tzv. Fragebogen podepsal jmenovaný pod nátlakem ze strachu a za okolností zvláštního zřetele hodných. Žalobkyně odkázala na rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 4419/2070 a rozhodnutí Ministerstva vnitra v obdobné věci MS – 312/51/2-99 ze dne 19. 7. 2011, ze kterých vyplývá, že žadatelům bylo uznáno československé státní občanství, i když podepsali dotazník pro zjištění německé národnosti.

Žalobkyně nerozporovala, že jmenovaný byl dne 20. 10. 1941 zařazen do německé armády, ovšem chybí další podstatné skutečnosti. Jmenovanému se podařilo až do roku 1944, tedy více než celých 5 let, vyhýbat povolání do vojenské služby, ačkoli povolávací rozkaz obdržel již v roce 1939, schovával se, nebo se nechával zařadit jako nepostradatelný vedoucí podniku. To fungovalo až do roku 1944, kdy se nacistický režim dozvěděl na základě vyzrazení obyvatel Turnova o pravém smýšlení jmenovaného, které bylo pro české a protinacistické, jeho status nepostradatelnosti byl zrušen. K bojovým jednotkám jmenovaný zařazen nebyl, byl zařazen jako řidič nákladního vozu, nikoli jako důstojník, což by odpovídalo jeho naturelu a společenskému postavení. Při první možnosti jmenovaný jednotku opustil a dobrovolně se oddal do amerického vojenského zajetí. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 4419/2007 žalobkyně uvedla, že v několika rozsudcích bylo vysloveno, že výkon vojenské služby v případě, kdy se voják nepřihlásil dobrovolně, nelze považovat jakou překážku pro vystavení československého státního občanství.

Žalobkyně nesouhlasila s tím, že v rozhodnutí žalovaného byl jmenovaný hodnocen jako sympatizant nacistického režimu, odvádění příspěvků organizaci NSV, placení daní, nebylo hodnoceno správně, jmenovaný tak nečinil dobrovolně. Jednání představovalo minimalistické řešení, aby z formálního hlediska vyhověl nacistickému režimu. Z těchto kroků nelze vyvodit podporu nacistickému režimu. Rovněž není podloženo tvrzení, že jmenovaný měl být členem NSDAP. Rovněž nejsou doloženy přátelské vztahy k zemskému radovi v Jičíně, ten naopak jmenovaného nutil, aby se doznal k německé národnosti a hrozil mu represáliemi. K nacistickému režimu jmenovaný nepěstoval blízké vztahy. Žalobkyně poukázala na hodnocení jeho politického postoje ze strany US Army, odkázala na dopis ze dne 3. 7. 1946. Naopak dopis německému ministru pro Čechy a Moravu ze dne 19. 5. 1944 hodnotí osobu z pohledu nacistického režimu negativně. Rodina A. se chtěla vrátit do Prahy, aby mohla obdržet československé státní občanství. Že rodina chtěla zůstat v Československu, o tom svědčí i posláni syna jmenovaného na českou školu dle dopisu ministerstva školství a světy v Praze ze dne 15. 10. 1945. Dále žalobkyně nesouhlasí s tím, že by jmenovaný v roce 1935 hlasoval pro Henleina. V dokumentu z roku 1956 se toto mylně uvádí, stejně jako to, že na velkostatku ubytovával jmenovaný fašisty. Žalobkyně připomněla nález I. ÚS 98/04 ze dne 29. 6. 2005, v němž Ústavní soud připomněl, že není ústavně přípustné, aby se orgány veřejné moci cítily bezvýhradně vázány rozhodnutími a názory státních orgánů z doby, kdy docházelo k mocenskému zneužívání práva komunistickým režimem. Naopak na statku bylo poskytnuto ubytování španělským monarchistům, kteří byli na útěku před občanskou válkou ve Španělsku. Rovněž absurdní je

tvrzení, že jmenovaným byly vyráběny biologické bojové prostředky pro nacistický režim, také nepodporoval ubytování Hitlerjugend a Luftwaffe na statku, nehlásil se hrdě k Němcům a nevyvěšoval veřejně vlajku s hákovým křížem. Nespravedlivé a neobjektivní je hodnocení osoby J. A. ze strany ONV v Turnově. Nebylo přihlédnuto, že se v americkém zajetí sám přihlásil jako Čechoslovák, přičemž nebylo zveřejněno, proč byl jako československý občan odmítnut. Je možné, že důvodem odmítnutí mohlo být aristokratické postavení. Žalobkyně uzavřela s tím, že je nutno osvědčit, že J.A. dle § 1 odst. 4 ústavního dekretu nepozbyl české státní občanství, anebo že mu dle § 2 odst. 1 ústavního dekretu bude muset být československé státní občanství uznáno. Z uvedených důvodů žalobkyně navrhovala, aby soud rozhodl o zrušení napadeného rozhodnutí pro nezákonnost a vrátil věc žalovanému k dalšímu rozhodnutí.

II. Vyjádření žalovaného

V písemném vyjádření k žalobě žalovaný v podrobnostech odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí. Zdůraznil, že v daném případě bylo vedeno řízení podle § 24 zákona o státním občanství, ve kterém správní orgán jen deklaruje zjištěný a existující právní vztah, tedy zda byl jmenovaný J.A. československým státním občanem na základě tehdy platných právních předpisů. Žalovaný upozornil, že nepřezkoumával postup správních orgánů, které se zabývaly státním občanstvím jmenovaného po roce 1945 ani nepřezkoumával správní akty jimi vydané. Z žalobních námitek by totiž bylo možné nesprávně dovozovat, že žalovaný vedl ve věci státního občanství jmenovaného J.A. správní řízení podle ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., tak tomu ale nebylo. Rovněž není možné přihlížet k námitkám, které byly v žalobě vzneseny ke státnímu občanství manželky jmenovaného A. (E. A. a jejích dětí, neboť toto nebylo předmětem správního řízení. Ve shodě se žalobkyní žalovaný uvedl, že jmenovaný byl československým státním občanem, měl na území tehdejšího Československa domovské právo. Na základě § 1 odst. 1 ústavního dekretu pozbyl dnem 13. 10. 1939 československé státní občanství, neboť na vlastní žádost nabyl německé státní občanství, což nepopírá ani žalobkyně. Mezi žalobkyní a žalovaným pak není sporu o tom, že se jmenovaný stal německým státním občanem a pozbyl československé státní občanství podle § 1 odst. 1 ústavního dekretu. K žalobní námitce směřující k poválečnému řízení o vydání osvědčení o národní spolehlivosti J. A. podle § 1 odst. 4 ústavního dekretu žalovaný uvedl, že žádosti o vydání osvědčení o národní spolehlivosti nebylo vyhověno, žádné osvědčení o národní spolehlivosti vzor A nebylo vydáno, ani žádosti být vyhověno nemohlo, neboť citované ustanovení se týkalo osob české, slovenské nebo jiné slovanské národnosti, což nebyl případ J. A., který se přihlásil k německé národnosti a za osobu německé národnosti byl považován i po druhé světové válce. Pokud mezi žalobkyní a žalovaným není sporu o tom, že jmenovaný pozbyl československé státní občanství podle § 1 odst. 1 ústavního dekretu, nemůže být na jeho případ aplikován § 1 odst. 4 ústavního dekretu. K potvrzení ONV v Hrubé Skále ze dne 7. 8. 1945 žalovaný uvedl, že toto potvrzení není osvědčením o národní spolehlivosti ve smyslu ústavního dekretu, neboť bylo vystaveno MNV, nikoli příslušným ONV (okresní správní komisi). Osvědčení nebo potvrzení, které vydávaly MNV, neformálně potvrzovala postoj dotčené osoby v době zvýšeného ohrožení státu. K postupu podle § 2 ústavního dekretu žalovaný uvedl, že takový postup vyžadoval podání žádosti o zjištění zachování československého státního občanství, když žádost musela být podána ve lhůtě 6 měsíců od data účinnosti ústavního dekretu. Provedeným šetřením bylo prokázáno, že žádost o zjištění zachování československého státního občanství podle § 2 odst.

2 ústavního dekretu jmenovaný nepodal, řízení o takto nepodané žádosti nemohlo být zahájeno, nemohlo probíhat ani šetření k okolnostem uvedeným v § 2 odst. 1 ústavního dekretu a nemohlo být vydáno osvědčení vzor B či vydání tohoto osvědčení odepřeno. Námitky, které žalobkyně vznesla s poukazem na jednání manželky jmenovaného A.A., resp. na jednání samotného J. A. nemají oporu ve spisu a nebyla šetřením prokázána a žalovaný se s nimi vyrovnal v napadeném rozhodnutí. Řízení podle § 2 ústavního dekretu, které nebylo zahájeno, nebylo možno dokončit a nebylo možné zabývat se námitkami, které tvoří část žaloby na str. 29 - 43. Dvojjazyčné písemnosti ze dne 28. 10. 1945 a dne 12. 12. 1945 z pozůstalosti jmenovaného nedokládají, že by byly podány, jak se snaží žalobkyně dovodit, nesvědčí o tom ani jakékoliv jiné skutečnosti zjištěné při šetření státního občanství jmenovaného.

Zcela mylná je námitka žalobkyně, že ústavní dekret nepočítal s eventualitou, že bude žádost podána i osobami, které se nenacházeli na území Československa, naopak § 2 ústavního dekretu stanovil, že žádost je možné podat u československého zastupitelského úřadu v cizině. Uvedené nesignované písemnosti nemohly však být podány u neexistujícího československého zastupitelského úřadu v cizině. Žalovaný se dále ohradil proti žalobním námitkám, kde mu žalobkyně vytýká tvrzení, která nevyslovil, napadené rozhodnutí se na rozhodnutích a právních názorech státní orgánů po roce 1948 nezakládá, žalovaný byl jen nucen vyvracet námitku žalobkyně, že ještě v roce 1960 bylo vedeno řízení o státním občanství jmenovaného. Žalobkyně sama ovšem písemnosti z doby po roce 1948 označuje jako důkazy. Napadené rozhodnutí neobsahuje závěry, že by byl jmenovaný členem NSDAP, měl blízký vztah k nacistickému režimu a mohl být považován za sympatizanta okupační moci, žalovaný totiž nevedl správní řízení podle § 2 ústavního dekretu, ve kterém by bylo nutné se těmito skutečnostmi zabývat. Žalovaný se zabýval jen tím, zda žádost podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu byla v zákonné lhůtě podána a protože zjistil, že nebyla, podmínkami uvedenými v § 2 odst. 1 ústavního dekretu se zabývat nemohl. Závěrem žalovaný vyslovil, že napadeným rozhodnutím nedošlo k porušení práv žalobkyně, rozhodnutí bylo vydáno v souladu se zákonem a žalovaný neporušil procesní předpisy, proto navrhoval zamítnutí žaloby jako nedůvodné.

III. Replika žalobkyně

V replice k vyjádření žalovaného žalobkyně namítá nesprávnost názoru žalovaného, že J.A. pozbyl československého státní občanství dnem 13. 10. 1939. Dovozuje, že se tak stalo dříve na základě Výnosu o zřízení protektorátu č. 75/1939 Sb. zák. Odkazuje na odborný názor, že k zániku československého státního občanství došlo nabytím státní příslušnosti cizí okupační mocnosti s tím, že většina osob německé nebo maďarské státní příslušnosti nabyla německé národnosti dnem 16. 3. 1939. Dále žalobkyně dovozuje, že státní občanství měl jmenovaný dle platného německého práva s platností od 10. 9. 1938, a tedy vyplnění tzv. Fragebogen tak, jak z něj vychází žalovaný, nemělo právní význam. Žalobkyně opakuje, že jmenovaný nebyl ze strany německé moci hodnocen pozitivně, samotný nacistický režim v roce 1944 vycházel z toho, že jmenovaný musí být považován za Čecha. Jmenovaný pochází z velice známého českého šlechtického rodu, jež má židovské kořeny. Přiznání k německému státnímu občanství nebo příslušnosti k protektorátu nebylo vyjádřením jeho svobodné vůle. Z dnešních důvodů je pochopitelné, že se v tzv. Fragebogen jmenovaný přiznal k německé mateřské řeči. Potvrzení zemského odboru bezpečnosti ZNV ze dne 31. 8. 1945, v němž byl vysloven nesouhlas se zatčením

rodiny A., je důkazem toho, že při něm bylo přihlíženo k ústavnímu dekretu a je zřejmé, že se na rodinu nevztahoval. Osvědčení o národní spolehlivosti nebylo nalezeno, ale nebylo nalezeno ani zamítnutí takové žádosti. Existence žádosti přitom vyplývá ze sp. zn. IV. St 13743/46, takovou žádostí byla žádost A.A. ze dne 8. 11. 1946 (*pozn. soudu* patrně myšlena žádost ze dne 8. 2. 1946, na kterou odkazovala žaloba), která byla doručena Magistrátu hlavního města Prahy a podána také jménem jmenovaného, ovšem řízení podle § 2 ústavního dekretu o této žádosti nebylo dokončeno. Žalobkyně zdůraznila, že A.A. podala svoji žádost nejen dne 8. 2. 1946, ale i dne 19. 9. 1945 a jmenovaný J. A. podal též dvě žádosti o zachování československého občanství, a to dne 28. 10. 1945 a 18. 12. 1945, tedy ve lhůtě. Podklady pod č. j. I-3a-50 712-46 se dle žalovaného týkají druhé žádosti A.A., pod tímto jednacím číslem č. j. I-3a-50.800, pod kterým Ministerstvo vnitra obdrželo 50 žádostí s návrhem národního výboru na zamítnutí žádostí pro nesplnění podmínek dle § 2 odst. 1 ústavního dekretu, nebyl jmenovaný veden. Žalovaný vůbec nereagoval na to, že žalobkyně předložila žádost A.A. ze dne 8. 2. 1946. Rozhodnutí je tak neúplné a neobjektivní. Žalobkyně dále zopakovala, že jmenovaný udělal vše proto, aby žádosti o zachování československého občanství u československých úřadů podal včas, jasně vyjádřil vůli směřující k zachování československého občanství. Žalobkyně se pak dále vyjadřuje k možnosti posuzovat jmenovaného dle § 1 odst. 4 ústavního dekretu, neboť jmenovaný nemohl být posuzován jako Němec v době předmnichovského Československa. Žalobkyně nesouhlasila s hodnocením potvrzení MNV Hrubá Skála ze dne 7. 8. 1945, toto rozhodnutí učiněné 3 dny před účinností ústavního dekretu musí být dle žalobkyně objektivně zhodnoceno jako jasně pozitivní. Žalobkyně zopakovala skutečnosti uvedené v žalobě, zdůvodňovala, proč nemůže být jmenovaný posuzován jako příslušník německé národnosti. Upozorňuje, že příslušníci rodiny nemusí mít stejnou národnost. Žalobkyně znovu namítala, že jmenovaný podepsal tzv. Fragebogen pod nátlakem v nouzi, v obavě o svůj život a v obavě o život rodiny, což musí být zhodnoceno. Žalobkyně namítala, že státní spolehlivost jmenovaného zůstala bez povšimnutí. Vyjadřovala se k službě jmenovaného v německé branné moci a uváděla, že tak nečinil dobrovolně. V závěru repliky žalobkyně upozornila na případ K., který byl rozhodován Ústavním soudem Slovenské republiky pod sp. zn. III. ÚS 346/2009 ze dne 23. 4. 2009 a řešil obdobnou otázku. V závěru žalobkyně zopakovala, že je třeba dokončit poválečná řízení o zachování československého státního občanství, i když původní žadatel zemřel. Ztráta dokumentů ze spisů týkajících se státního občanství jmenovaného a jeho rodiny nemůže být použita v neprospěch žalobkyně.

IV. Duplika žalovaného

V duplice žalovaný znovu kontroval tím, že správní orgány nevedly řízení ve věci státního občanství právního předchůdce žalobkyně podle ústavního dekretu, jak by se mohlo mylně z repliky žalobkyně vyvozovat, neboť k tomu směřuje většina námitek. Žalovaný upozornil na právní názory vyslovené Nejvyšším správním soudem v rozsudku ze dne 25. 1. 2013, č. j. 5 As 61/2011, který se týkal aplikace citovaného ústavního dekretu a v němž se Nejvyšší správní soud zabýval otázkou posuzování národnosti a pozbýváním československého státního občanství v případě, kdy občan nabyt během okupace českých zemí německou státní příslušnost.

V. Zjištění ze správního spisu

Z obsáhlého správního spisu předloženého soudu žalovaným správním orgánem soud ověřil, že správní řízení v dané věci bylo zahájeno dne 11. 5. 2006, kdy požádal J.A., nar. XX, (t. č. již zemřelý manžel žalobkyně) o potvrzení zachování československého státního občanství pro J.A., nar. XX, svého otce, a žádal tím zároveň o pokračování v dekretálním řízení započatého v roce 1945.

Krajský úřad, poté co v řízení pokračoval s manželkou žadatele A.A. jako jeho právní nástupkyní, rozhodnutím ze dne 6. 1. 2011, č. j. SO/M/279/2006/Če, KULK/1247/2011, vyslovil podle § 24 zákona o státním občanství, že žádosti J.A. se nevyhovuje. V odůvodnění rozhodnutí krajský úřad odkázal na sdělení Ministerstva vnitra ČR, odboru všeobecné správy, ze dne 24. 6. 2008, č. j. VS-2881/51/2-2004, ve kterém bylo uvedeno, že J. A. vyplnil dotazník ke zjištění německé státní příslušnosti (tzv. Fragebogen) a dne 13. 10. 1939 mu byl vydán průkaz o německé státní příslušnosti, tímto dnem jmenovaný pozbyl podle § 1 odst. 1 ústavního dekretu československé státní občanství. Podle tohoto sdělení bylo zjištěno, že J.A. a jeho manželka A. (E.) A., požádali o vydání osvědčení o národní spolehlivosti podle § 1 odst. 4 ústavního dekretu. Z dopisu ONV v Turnově ze dne 18. 2. 1947 plyne, že žadatelům nebylo doporučeno vydání osvědčení o národní spolehlivosti. Z výsledku šetření Archivu Hlavního města Prahy ze dne 2. 12. 2010 vyplynulo, že spis ve věci není v archivu založen, z dostupných záznamů plyne, že spis byl postoupen Obvodní radě v Praze 10 spolu se zprávou o nevyhovění žádosti manželů A. Krajský úřad dále vycházel z toho, že žádost o zjištění zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu podala pouze manželka jmenovaného, spolu s nezletilými dětmi. Podání žádosti podle § 2 ústavního dekretu J.A. nebylo zjištěno. Krajský úřad dále konstatoval, že nebylo zjištěno a prokázáno, že by J.A. podal žádost o zjištění zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu. Proto nemohlo být řízení dokončeno, neboť nebylo nikdy zahájeno a vedeno. Podle výsledku šetření v archivu Deutsche Dienststelle Berlin bylo dne 22. 11. 2006 potvrzeno, že jmenovaný byl od 26. 4. 1945 do 30. 3. 1946 ve válečném zajetí západních spojenců, v porovnání se lhůtou, kdy bylo možné podat žádost o zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu, je nepravděpodobné, že by jmenovaný žádost podal. Po propuštění ze zajetí se do Československa nevrátil a manželka s dětmi byla počátkem května 1946 dobrovolně odsunuta do Německa. Dále nebylo prokázáno, že by jmenovaný žádost o zachování československého státního občanství dne 8. 2. 1946 podal prostřednictvím své manželky k Ústřednímu národnímu výboru v Praze. Pokud jmenovaný společně s manželkou podal žádost o osvědčení národní spolehlivosti, která byla postoupena k prošetření ZNV v Praze, kam došla 16. 8. 1946, ZNV v Praze přípisem zaslal věc k prošetření ONV v Turnově, který odpovědí ze dne 18. 2. 1947 sdělil, že rada ONV v Turnově na schůzi 14. 2. 1947 nedoporučila vydat J.A. a jeho rodině osvědčení o národní spolehlivosti. Spisy byly zaslány zpět Magistrátu hlavního města Prahy k dalšímu řízení, výsledek řízení nebyl doložen ani ze strany právní zástupkyně, ani archivním šetřením správního orgánu.

Odvolání, které proti tomuto rozhodnutí krajského úřadu žalobkyně podala, bylo zamítnuto napadeným rozhodnutím žalovaného ze dne 15. 8. 2012. Žalovaný vycházel z toho, že J.A. byl dne 14. 3. 1921 vydán domovský list v obci Hrubá Skála, byl československým státním občanem. Dne 22. 7. 1939 vyplnil dotazník ke zjištění německé

národní příslušnosti tzv. Fragebogen, v němž jako mateřskou řeč uvedl jazyk německý, prohlásil, že žádný ze 4 prarodičů ze strany matky ani otce nebyl židovské rasy ani náboženství a svým podpisem ujistil, že se hlásí k německé národnosti. Dne 13. 10. 1939 byl vydán průkaz o německé státní příslušnosti, čímž jmenovaný pozbyl československé státní občanství. Ke dni 20. 10. 1941 byl jmenovaný zařazen k 1. rotě záložního praporu č. 50 zemských střelců, od 26. 4. 1945 byl v zajetí západních spojenců, zde prohlásil, že je československým státním občanem, ale repatriace byla po přezkoušení odmítnuta československou výslechovou skupinou Československé vojenské mise. Z válečného zajetí byl propuštěn dne 30. 3. 1946. Potvrzením ze dne 3. 7. 1946 vojenského okupačního státně bezpečnostního a vztyčného úřadu Americké armády bylo potvrzeno, že se zdržuje na naléhavé obchodní cestě v Rakousku. Žalovaný zjistil, že žalovaný podal žádost o vydání osvědčení o národní a státní spolehlivosti podle § 1 odst. 4 ústavního dekretu. Žalovaný popsal osud žádosti, zmínil, že rada ONV v Turnově na schůzi dne 14. 2. 1947 nedoporučila J.A. a jeho rodině vydat osvědčení o národní a státní spolehlivosti. Zemský národní výbor přípisem ze dne 11. 3. 1947 zaslal spisy týkající se manželů A. s danou zprávou k dalšímu řízení Magistrátu hl. m. Prahy. Z roku 1948 byly zaznamenány 2 písemnosti, jednak ministerstva vnitra, kde bylo uvedeno „se zprávou o nevyhovění“, jednak z referátu pro národní zpravu majetku Prahy XX, kde bylo uvedeno „o zapůjčení spisů (nevyhov) žád. (st. obč.)“. Žalovaný dovodil, že žádosti o vydání osvědčení o národní spolehlivosti nebylo vyhověno, ani být vyhověno nemohlo, neboť ustanovení § 1 odst. 4 ústavního dekretu se týkalo osob české, slovenské nebo jiné slovanské národnosti, což nebyl případ J.A., který byl osobou národnosti německé, ke které se rovněž přihlásil k dotazníku tzv. Fragebogen. Nelze na něj hledět jako na osobu židovské národnosti, neboť se nikdy k židovské národnosti nehlásil. Za Němce byl považován i v americkém zajetí a do Československa proto nebyl repatriován. Žalovaný tak nemohl posoudit relevanci svědectví K.J. a J.B, sepsané formou notářských zápisů, neboť nebyly součástí spisového materiálu. K možnosti zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 1 ústavního dekretu žalovaný uvedl, že žádost podle § 2 ústavního dekretu podala jen manželka A.A., nikoli J. A. Manželka jménem svým a svých nezletilých dětí požádala dne 20. 9. 1945 ZNV v Praze o udělení povolení k pobytu v Praze do vyřízení žádosti o ponechání státního občanství podle § 2 ústavního dekretu, uvedla, že žádost o ponechání československého státního občanství podala u Ústředního národního výboru hlavního města Prahy. Žalovaný se důvodně domníval, že manželka jmenovaného podala novou žádost o zjištění zachování československého státního občanství za svého pobytu v Praze, neboť byla vedena žádost švagrové jmenované, tedy sestry jmenovaného K.A., která bydlela shodně jako jeho manželka A., a ta podala žádost dne 8. 2. 1946 u Magistrátu hlavního města Prahy pod č. j. I-3a-50.713-46, a jméno A.A. bylo evidováno pod číslem předchozím. Lze se tak domnívat, že žádost podala i A.A. dne 8. 2. 1946. Pod č. j. I-3a-50.800-1946 bylo dne 6. 11. 1946 ZNV v Praze ministerstvu vnitra předloženo 50 žádostí Němců z obvodu hlavního města Prahy s návrhem na nevyhovění, neboť neprokázali splnění podmínek podle § 2 odst. 1 ústavního dekretu. Rada Ústředního národního výboru hl. m. Prahy na schůzi dne 1. 10. 1946 nedoporučila žádosti ke kladnému vyřízení. Pod ZNV č. j. I-3a-50.712/46 je vedena A.A., není veden J.A.. Lze důvodně předpokládat, že žádosti manželky nebylo výměrem ministerstva vnitra ze dne 25. 11. 1946 vyhověno, zamítavý výměr však nebyl doručen, neboť manželka jmenovaného pobývala v zahraničí na neznámé adrese. Dále se žalovaný zabýval kopiemi žádostí J.A. ze dne 28. 10. 1945 a 12. 12. 1945 z jeho pozůstalosti. Zhodnotil, že se jedná o nesignované kopie, u nichž

není vyznačeno předání k odeslání. Pořízení bylo vyznačeno v Manheimu, adresátem měl být československý konzulát ve Frankfurtu nad Mohanem, prostřednictvím hlavního velitelství Amerických ozbrojených sil v Evropě. Žalovaný žádal Ministerstvo zahraničních věcí ČR o posouzení písemností. Dospěl k závěru, že nesignované kopie písemností nejsou adresovány Československé vojenské misi, ale v té době neexistujícímu československému zastupitelskému úřadu ve Frankfurtu nad Mohanem. Písemnosti mohl jmenovaný jako válečný zajatec předat pouze prostřednictvím okupačních orgánů, písemnosti tak nebyly, ani nemohly být podány u zastupitelského úřadu, jak to striktně vyžadoval ústavní dekret a československé úřady nenesou odpovědnost za to, že pokud byly jmenovaným podány k Americkému okupačnímu velitelství, nebyly doručeny kompetentním československým úřadům, ani zaslány být nemohly, neboť československý konzulát ve Frankfurtu nad Mohanem neexistoval. Řízení podle § 2 ústavního dekretu pak nebylo zahájeno, nelze se tedy zabývat tím, zda byly či nebyly naplněny podmínky pro zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu. Dále žalovaný uvedl, že § 5 ústavního dekretu nemohl být v případě jmenovaného aplikován, neboť byl osobou německé státní příslušnosti. K námitkám o provádění řízení o státním občanství jmenovaného v roce 1960 žalovaný uvedl, že ministerstvo vnitra dne 8. 9. 1960 pouze požádalo OMV v Semilech o urychlené přešetření, jaké státní občanství měl ke dni 13. 3. 1938 J.A. a jeho manželka jako podklad pro vyřešení majetkové záležitosti. Odpověď ONV v Semilech ze dne 27. 9. 1960 se týkala vydání domovských listů příslušníků obce Hrubá Skála, z toho nevyplývá, že by bylo u ministerstva vnitra vedeno řízení podle ústavního dekretu na základě žádosti jmenovaného. Z kontextu podle žalovaného vyplývá, že se mělo jednat o přípravu k jednání o majetkových otázkách mezi Československem a Rakouskem při vyřizování majetkových nároků rakouských občanů, o čemž svědčí datum, k němuž se mělo státní občanství J.A. zjišťovat, což je datum anšlusu Rakouska nacistickým Německem. Dále žalovaný uvedl, že ZNV v Praze byla dne 16. 9. 1947 doručena žádost jmenovaného o vydání potvrzení, že ani on, ani jeho otec A.A., nepodali opční prohlášení, což bylo potvrzeno. Žalovaný se důvodně domnívá, že tyto kroky vedly k získání rakouského občanství a rakouská strana požadovala po J. A., aby doložil, že nepodal opční prohlášení. Naposledy žalovaný konstatoval, že zákon č. 34/1953 Sb., jímž některé osoby nabývaly československého státního občanství, se na žalovaného nevztahoval, neboť neměl ke dni 7. 5. 1953 na území Československé republiky bydliště a nemohl ani podle tohoto zákona československé občanství nabýt. Žalovaný uzavřel s tím, že nemohl přezkoumávat postup bývalých správních úřadů a správní akty jimi vydané, J.A. pozbyl československé státní občanství podle § 1 odst. 1 ústavního dekretu dne 13. 10. 1939, žádosti o vydání osvědčení o národní spolehlivosti podle § 1 odst. 4 ústavního dekretu nebylo vyhověno a žádost o zjištění zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu nebyla podána, proto bylo napadené rozhodnutí krajského úřadu potvrzeno jako zákonné a správné.

V. Posouzení soudem

Krajský soud přezkoumal napadené rozhodnutí žalovaného a řízení jeho vydání předcházející v řízení dle části třetí, hlavy druhé, dílu prvního zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), v rozsahu a z hlediska uplatněných žalobních námitek (§ 75 odst. 2 s. ř. s.), vycházejí přitom ze skutkového a právního stavu v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.).

K projednání žaloby soud nařídil ústní jednání, při němž žalobkyně znovu obsáhle zopakovala svoje dosavadní argumenty, zejména setrvala na tvrzení o nevyřízení žádosti o zachování československého občanství manželky J.A., kterou podala za sebe, děti a manžela dne 8. 2. 1946, a nevyřízení žádostí podaných samotným J.A. dne 28. 10. 1945 a 12. 12. 1945. Tato skutečnost odlišuje jeho případ od případu řešeného Nejvyšším správním soudem v rozsudku ze dne 25. 1. 2013, č. j. 5 As 61/2011. Žalobkyně se pak soustředila zejména na vývoj práva při vzniku Protektorátu a zdůraznila nabytí německého občanství jmenovaným přímo na základě říšského práva, nikoli na základě vyplnění tzv. Fragebogen. Zmíněné dvě žádosti J. A. skutečně podal v americkém zajetí, předal je americkému důstojníkovi, o čemž může předložit důkaz, a to deník jmenovaného. Připustila však, že žádný důkaz o předání těchto listin jakémukoli československému úřadu nemá, nicméně odkázala na judikaturu Ústavního soudu, že tato skutečnost nemůže jít k tíži žaloby. Žalovaný setrval na svém písemném vyjádření, znovu zdůraznil, že podstatou správního řízení nebylo vedení dekretálního řízení, v němž by správní orgány plně aplikovaly ústavní dekret. Žalovaný připustil, že z hlediska současnosti se tento ústavní dekret může jevit jako diskriminační, v době poválečné byl ale nahlížen jako spravedlivý právní předpis. K žalobkyní zmíněným žádostem podaným v americkém zajetí uvedl, že se jimi v řízení zabýval, nijak je nezpochybňoval co do pravosti, ačkoli nebyly signované, ale nebylo jimi řádně zahájeno dekretální řízení.

S ohledem na žalobní tvrzení o existenci žádosti o zachování československého státního občanství ze dne 8. 2. 1946, jež měla řádně zahájit řízení dle § 2 ústavního dekretu, a s ohledem na pouhý dohad o jejím podání v napadeném rozhodnutí, vyhověl soud návrhu žalobkyně a doplnil v souladu s § 77 odst. 2 s. ř. s. za užití § 64 s. ř. s. ve spojení s § 129 o. s. ř. dokazování touto listinou. Provedeným důkazem bylo potvrzeno, že dne 8. 2. 1946 skutečně podala A.A. žádost o zachování československého občanství podle § 2 ústavního dekretu, dle podacího razítka byla žádost podána u Magistrátu hl. m. Prahy dne 8. 2. 1946. Žádost byla podána jejím jménem, jménem manžela a dětí. Dokazování dále soud doplnil o dobovou kopii této žádosti s podacím razítkem Magistrátu hl. m. Prahy a nepodepsanou kopii adresovanou ONV s připojeným originálem podacího lístku. K provedeným důkazům žalovaný poznamenal, že sám existenci žádosti A.A. ze dne 8. 2. 1946 nerozporoval, dovozoval datum, kdy byla podána, ale zdůraznil, že se jednalo o žádost A.A., nikoli J.A., z nichž každý mohl do své žádosti zahrnout děti. K tomu žalobkyně podotkla, že v takových rodinách si manželka bez souhlasu manžela nemohla dovolit jednat, žádost podávala manželka jménem J.A., k čemuž byla zřejmě zmocněna, nicméně o zmocnění nemůže předložit plnou moc.

Soud pak zamítnul návrhy na doplnění dokazování listinami označenými v seznamu důkazů, jež žalobkyně soudu předložila, a na jehož provedení setrvala při ústním jednání. Rovněž nevyhověl novému návrhu žalobkyně na dotaz americkým státním úřadům ohledně osudu žádostí J.A. podaných v americkém zajetí. Řada žalobkyní označených listin byla již součástí správního spisu, doplnění dokazování dalšími listinami a dotazem ohledně podání žádostí J.A. americkým úřadům pak soud považoval za nadbytečné pro účely posouzení žaloby, a to z důvodů, jež budou dále rozvedeny.

Předně soud uvádí, že předmětem soudního přezkumu bylo rozhodnutí správních orgánů vydané podle § 24 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ke zjištění státního občanství jmenovaného J.A., nar. 1905. Podle cit. ustanovení zákona o státním občanství vystaví příslušný úřad k žádosti fyzické osoby potvrzení o výsledku provedeného zjištění státního občanství. Je třeba zdůraznit, že se s ohledem na dílčí závěry správních orgánů nejednalo o pokračování započatého dekretálního řízení.

Na úvod je nutno uvést, že obsah správního spisu je důkazem o důkladném šetření všech rozhodných skutečností za účelem vyřízení žádosti o vydání osvědčení o československém občanství J.A.. Ze správního spisu a odůvodnění rozhodnutí vydaných v obou stupních správního řízení plyne, že se krajský úřad a poté žalovaný obrátili s žádostmi o zaslání archivních dokumentů a vyjádření na Archiv hlavního města Prahy, Archiv bezpečnostních složek Praha, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Národní archiv, Státní ústřední archiv v Praze pro Ministerstvo vnitra ČR, Státní oblastní archiv v Litoměřicích a Semilech, také na Vojenský historický ústav – Vojenský historický archiv Bratislava, archiv Deutsche Dienststelle Berlin, Bundesarchiv SRN.

V souzeném případě jsou klíčová ustanovení ústavního dekretu prezidenta republiky ze dne 2. srpna 1945 č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské, podle jehož ustanovení § 1 *českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské, kteří podle předpisů cizí okupační moci nabyli státní příslušnosti německé nebo maďarské, pozbyli dnem nabytí takové státní příslušnosti československého státního občanství* (odst. 1), a *ostatní českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské pozbývají československého státního občanství dnem, kdy tento dekret nabývá účinnosti* (odst. 2), tj. dne 10. 8. 1945.

Podle § 1 odst. 3 se tento dekret se *nevztahuje na Němce a Maďary, kteří se v době zvýšeného ohrožení republiky přihlásili v úředním hlášení za Čechy nebo Slováky.*

Podle § 1 odst. 4 citovaného dekretu *Češi, Slováci a příslušníci jiných slovanských národů, kteří se v této době přihlásili za Němce nebo Maďary, jsouce donuceni nátlakem nebo okolnostmi zvláštního zřetele hodnými, neposuzují se podle tohoto dekretu jako Němci nebo Maďaři, schválí-li krajský národní výbor osvědčení o národní spolehlivosti, které vydá příslušný okresní národní výbor (okresní správní komise) po přezkoumání uvedených skutečností.*

Možnost zachování československého státního občanství zakotvil § 2, podle kterého *osobám, spadajícím pod ustanovení § 1, které prokáží, že zůstaly věrné Československé republice, nikdy se neprovinily proti národům českému a slovenskému a buď se činně zúčastnily boje za její osvobození, nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem, zachovává se československé státní občanství* (odst. 1). Podle odst. 2 daného ustanovení *žádost o zjištění, že československé státní občanství zachovává, lze podati do šesti měsíců od počátku účinnosti tohoto dekretu u místně příslušného okresního národního výboru (okresní správní komise), anebo bydlí-li žadatel v cizině, u zastupitelského úřadu. Rozhoduje o ní krajský národní výbor na návrh okresního národního výboru. Tyto osoby jest až do vyřízení žádosti považovati za československé státní občany, vydal-li jim okresní národní*

výbor (okresní správní komise) nebo zastupitelský úřad osvědčení o okolnostech, uvedených v předchozím odstavci.

Žalobce na prvním místě brojil proti tomu, že byl ze strany správních orgánů považován za příslušníka německé národnosti, dovolával se toho, že je nutno jej považovat za Čecha a v důsledku toho aplikovat ustanovení § 1 odst. 4 ústavního dekretu.

Jak případně poukázal žalovaný ve své duplice, pojmem „národnosti“ užitým v předmětném ústavním dekretu se zabýval Nejvyšší správní soud, který rovněž ve svém rozsudku ze dne 25. 1. 2013. č. j. 5 As 61/2011-133, publ. ve Sb. NSS č. 2813/2013, rozebíral konstrukci zmíněného ústavního dekretu a dospěl k závěru, že českoslovenští státní občané „německé“ národnosti, kteří podle předpisů německé okupační moci nabyli německou státní příslušnost, pozbyli podle § 1 odst. 1 ústavního dekretu ke dni nabytí německé státní příslušnosti československé státní občanství, pokud příslušný správní orgán nerozhodl podle § 2 ústavního dekretu o zachování jejich československého občanství; a českoslovenští státní občané „české“ národnosti, kteří se v době od 21. 5. 1938 do 31. 12. 1946 ucházeli o německé státní občanství, pozbyli československé státní občanství podle § 5 citovaného ústavního dekretu, a to ke dni 10. 8. 1945, pokud příslušné správní orgány nerozhodly podle § 1 odst. 4 tohoto ústavního dekretu o jejich národní spolehlivosti. Že uvedená ustanovení kategorizují československé občany do jednotlivých skupin, na něž pak dopadají, s tím, že tyto případy pozbytí, resp. zachování, nebo naopak případy kontinuity v důsledku nepozbytí československého občanství rozlišuje nejen četná judikatura obecných soudů a soudu Ústavního, zmínit lze i část odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2008, sp. zn. 28 Cdo 4419/2007, www.nsoud.cz, jež zmiňuje kontroverzi argumentace ustanovením § 2 odst. 1 a zároveň § 1 odst. 4 ústavního dekretu, si zdejší soud dovoluje zmínit s ohledem na to, že ne vždy jsou ze strany žalobkyně tyto dvě rozdílné situace odlišovány a v některých částech žaloby byly směřovány skutečnosti týkající se postupu dle § 1 odst. 4 ústavního dekretu, jež se týká vydání rozhodnutí s národní spolehlivosti, a postupu dle § 2 ústavního dekretu, podle něhož se rozhodovalo o zachování československého státního občanství osob, které pozbyly československé státní občanství okamžikem nabytí německé státní příslušnosti.

Ve shodě s tím, co uvedl Nejvyšší správní soud ve shora cit. rozsudku, musí soud oponovat chápání pojmu „národnosti“, jak ho předestřela žalobkyně v žalobě a zejména rozváděla v replice a zpochybňovala tak význam přihlášení se J. A. k německé národnosti při vyplnění dotazníku tzv. Fragebogen v roce 1939. Žalobkyně totiž pojem „národnosti“ podává tak, jak jej chápe doba moderní, tedy jako převážně kategorii subjektivní, založenou na právu a svobodné volbě každého jedince o své národnosti rozhodovat. Nicméně při aplikaci a interpretaci předmětného ústavního dekretu tehdejší správní orgány toto kritérium vnímaly jako kategorii převážně objektivní, kdy bylo třeba přihlížet jak k subjektivnímu prohlášení dotčené osoby, tak ke znakům objektivním, které subjektivní prohlášení osoby stvrzují. Oběžník č. Ministerstva vnitra ze dne 24. 8. 1945, č. j. A-4600-16/8-45 ref. A, jež se kritérii pro určení pojmu „národnosti“ užitým v § 1 ústavního dekretu zabýval, v této souvislosti zmiňoval dřívější úřední hlášení k určité národnosti při sčítání lidu, policejní hlášení, přihlášky do škol, prohlášení pro účely zásobovacích lístků, původ rodičů, školní vzdělání, užívání jazyka v soukromém životě, apod. Sám ústavní dekret úřednímu hlášení národnosti přiznával velmi významnou roli, když v § 1 odst. 3 kladl důraz na přihlášení se v úředním hlášení za Čecha (anebo Slovaka)

a umožnil tak zachování československého státního občanství Němcům (a Maďarům), kteří by jej na základě tohoto dekretu pozbyli, tím, že na takové osoby negativní dopady úpravy československého státního občanství nevztáhl.

Ačkoli se žalobkyně dovolává řady faktů, z nichž dovozuje českou národnost J.A., soud shodně se správními orgány za rozhodné považuje zejména přihlášení se jmenovaného k německé národnosti podpisem tzv. Fragebogen, tedy dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti, ze dne 22. 7. 1939. Přihlášení se jmenovaného k německé národnosti v roce 1939 žalobkyně nijak nespornuje, ve správním řízení byla tato okolnost ostatně doložena samotným dotazníkem, ve kterém se jmenovaný výslovně k německé národnosti přihlásil, německý jazyk uvedl jako mateřský a vedle českého i jako dorozumivací, uvedl německou školní docházku (nikoli studium na české vysoké škole, jak se toho nyní žalobkyně dovolává), výslovně prohlásil, že nemá židovské předky, a jednoznačně se tímto přihlásil k postavení německého říšského občana.

A byť následky a smysl podpisu tzv. Fragebogen žalobkyně zpochybňuje celkovou historickou atmosférou v Protektorátu Čechy a Morava a postupy nacistického režimu a z hlediska dnešního nazírání na okupaci československého území snáší logické a ospravedlnitelné důvody pro počínání jmenovaného, jež se snaží podřadit pod pojem „přihlášení se za Němce jsouce donucen nátlakem nebo okolnostmi zvláštního zřetele hodnými“ faktem zůstává, že toto jednání bylo v poválečné době nazíráno tehdejšími československými orgány tak, že žadatel, který zmíněný dotazník podepsal a přihlásil se tak k německé národnosti, aby mu byla potvrzena německá státní příslušnost, byl jako Němec nazírán a z hlediska ústavního dekretu tento akt vedl ke ztrátě československého státního občanství podle § 1 odst. 1 ústavního dekretu. Tuto skutečnost zmiňuje sama žalobkyně a nabytí německé státní příslušnosti jmenovaným bylo doloženo nejen vydáním průkazu o německé státní příslušnosti dne 13. 10. 1939, ale již předtím dne 6. 10. 1939 vystavením kmenového listu s vyznačenou německou státní příslušností s vyznačeným vojenským odvodem. Na tomto místě soud souhlasí s argumentací žalobkyně, že ke ztrátě československého státního občanství u jmenovaného nedošlo až okamžikem vydání průkazu o německé státní příslušnosti, jak nesprávně uvedl žalovaný (na druhou stranu i žalobkyně tento závěr původně v žalobě nezpochybňovala – viz str. 2 žaloby, učinila tak až v replice, když ani v tomto podání nejsou konstatování žalobkyně konzistentní – viz str. 2 a 4 repliky), ale dnem 16. 3. 1939 přímo na základě právních předpisů okupační moci – výnosu Vůdce a říšského kancléře č. 75/1939 Sb. zák. ze dne 16. března 1939, o Protektorátu Čechy a Morava. Tento okamžik nabytí německé státní příslušnosti shodně uvádí i již zmíněný Oběžník Ministerstva vnitra č. 20 k provedení ústavního dekretu. Nicméně tato dílčí nesprávnost neměla na vlastní posouzení věci význam.

Sám Ústavní soud, z jehož závěrů při posouzení příslušnosti J.A. k německé národnosti nepochybně správní orgány vycházely, v nálezu ze dne 16. 12. 2004, sp. zn. III. ÚS 107/04, uvedl:

„Ústavní soud poukazuje na to, že ze znění formuláře založeného na č. l. 140-143 citovaného spisu je zřetelně patrné, že text obsahuje formulaci „Ujišťuji, že se znám k německému lidu“. Smysl vyplnění tohoto dotazníku byl československými orgány, které bezprostředně po skončení nacistické okupace v dané záležitosti rozhodovaly,

interpretován zcela jednoznačně tak, že žadatel tím žádal o přiznání německého státního občanství. Tyto orgány vycházely z bezprostřední znalosti reálií, které se odehrávaly za okupace, ze znalostí toho, že vyplnění dotyčného „Fragebogen“ mělo v době nesvobody jednoznačný cíl, tj. ucházet se o získání německého říšského občanství. O faktu, že takto vyplněný dotazník, adresovaný okupačním německým úřadům, sloužil jako žádost o přiznání německého občanství a že tvořil součást příslušného úředního spisu, v němž se o přiznání občanství rozhodovalo, svědčí poznámka připojená na českém překladu dotazníku, uvádějící, že „V případě, že je německé občanství přiznáno, dotazník je na tomto místě opatřen razítkem potvrzujícím přidělení dokladu o státním občanství.“ (č. l. 143 spisu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. 6 C 192/2000; není však patrné, kdo tuto poznámku na listině vepsal).

Chce-li dnešní soud hodnotit události, které se staly před více než půl stoletím, nemůže odhlédnout od dobových souvislostí válečného a poválečného období, které podmiňovaly konfiskační praxi československých orgánů po skončení nacistické okupace. Jestliže tzv. protektorátní příslušník se v době druhé světové války, kdy německý nacistický stát prováděl politiku genocidy, holocaustu, germanizace a zotročení jiných národů, přihlásil k německému národu, aby získal německou státní příslušnost, bylo to v té době chápáno jako projev ochoty přispět k realizaci této zločinné politiky, jako projev zrady československého státu a nepřátelství k němu. Takové počínání bylo podle ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb. posuzováno jako důvod ke ztrátě československého státního občanství. Z hlediska tehdejšího posuzování pak nebylo rozhodné, zda německé úřady žádosti o přiznání německého občanství vyhověly či nikoliv, podstatným byl samotný projev vůle takových osob. Poválečné dekrety prezidenta republiky připouštěly výjimky při posuzování podmínek konfiskačních opatření proti nepřátelskému majetku pro případy osob, které prokázaly, že o německé občanství usilovaly pod vlivem nátlaku nebo jiných důvodů zvláštního zřetele hodných, takové okolnosti však musely prokázat ony samy. Pro poválečné přezkumné řízení v těchto případech byl stanoven právní rámec odpovídající tehdejšímu procesním standardům.“

S žalobkyní lze dozajista souhlasit, že pokud by se z podpisu tzv. Fragebogen vždy vyvozovala příslušnost k německé národnosti bez možnosti vztáhnout na takovou osobu stanovenou výjimku podržení československého občanství, ztrácelo by ustanovení § 1 odst. 4 ústavního dekretu význam. Uvedené ustanovení skutečně definovalo výjimku z okruhu osob, které by dle § 1 ústavního dekretu ztratily československé státní občanství v důsledku nabytí německé státní příslušnosti podle předpisů okupační moci či z důvodu příslušnosti k německé národnosti, pokud byly splněny zde uvedené podmínky. Tento výklad však správní orgány nijak nepopíraly, žalovaný naopak při rozboru dotčených ustanovení ústavního dekretu vycházel nejen z jeho textu, ale také textu již zmíněného Oběžníku Ministerstva vnitra č. 20 k jeho provedení, jakož i z dobové a současné judikatury vykládající toto pravidlo. Poukazovala-li žaloba v této souvislosti na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 4419/2007 ze dne 12. 6. 2008, uvádí soud, že toto rozhodnutí mělo jiný skutkový základ, totiž v tehdy projednávaném případě bylo dotčené osobě německé národnosti (Nejvyšší soud z tohoto důvodu ostatně za nevýznamné označil vydání osvědčení o národní spolehlivosti) přímo vydáno osvědčení o zachování československého státního občanství.

Je však nutno zdůraznit, že své závěry o německé národnosti žalovaný nestavěl jediné a výhradně na přihlášení se J.A. za Němce v tzv. Fragebogen, ale toto jeho subjektivní prohlášení (jemuž přisoudil ten význam, jaký mu obvykle přisuzovaly československé orgány v době poválečné, pokud posuzovaly ztrátu československého občanství na základě ústavního dekretu) hodnotil také s ostatními objektivními skutečnostmi, z nichž bylo na příslušnost k určité národnosti v poválečné době třeba usoudit, zcela ve shodě s textem zmíněného Oběžníku Ministerstva vnitra.

Žalovaný správně hodnotil, že zde nebyl jen podpis jmenovaného na dotazníku, jímž se ucházel o německou státní příslušnost. Usazení rodiny A. na území tehdejšího československého státu, a proto i znalost českého jazyka, neznamená bez dalšího, že se jednalo o českou rodinu. Ve shodě se správními orgány soud dospěl k závěru, že pro závěr o německé národnosti jmenovaného svědčí německý původ rodiny, k níž se v úředním hlášení tzv. Fragebogen přiznávali ostatní příslušníci rodiny A. Matka jmenovaného a jeho sestry se k německé národnosti a němčině jako jazyku mateřskému přihlásily nejen v době nesvobody při vyplnění tzv. Fragebogen, ale i v době předmnichovské (sama žalobkyně zdůrazňuje plnou průkaznost takového přiznání k určité národnosti), jak se poddává ze sčítacího archu prokazující sčítání lidu v roce 1930. Rovněž z žádosti manželky jmenovaného A.A. ze dne 8. 2. 1946 o zachování československého občanství podle § 2 ústavního dekretu, jíž soud doplnil dokazování provedené správními orgány, plyne, že sama přiznávala svou německou národnost a uváděla i německou národnost jmenovaného jako důvod pro nabytí německého říšského občanství, rovněž uvedla, že na potravinových lístcích byli vedeni jako příslušníci německé národnosti, domnívala se, že v roce 1930 se při sčítání lidu manžel hlásil k německé národnosti. I tyto skutečnosti hovoří pro německou národnost jmenovaného a vnímání celé rodiny A. jako příslušníků německé národnosti, jakož i vnímání jmenovaného jako Němce svou manželkou. Pokud žalobkyně zdůrazňovala, že J.A. nestudoval jen německé školy, ale také vysoké učení lesnictví v Praze, nelze nevidět, že na toto české studium navázal (jistě dle vlastního rozhodnutí, jak žaloba zdůrazňuje) opět studiem bankovníctví v zahraničí. Jestliže nebyl jmenovaný v roce 1930 sčítán a nepřihlásil se v této době k německé národnosti, soud poukazuje na to, že se nikde v úředních hlášeních nehlásil ani k příslušnosti k českému národu. Žalobce sám uváděl, že poté, co v roce 1928 skončil se studiem lesnictví v Praze, pokračoval ve studiu bankovníctví v zahraničí (ostatně v roce 1927 mu Okresní úřad v Roudnici vystavil pas, který byl následně v roce 1929 a 1931 prodlužován, a který jmenovaný v roce ke konci roku 1931 ztratil v Hamburku, kde se zdržoval, jak plyne z dokumentů zajištěných u Národního archivu, ve fondu Policejního ředitelství), z toho soud dovozuje, že v roce 1930 nebyl jmenovaný na rozdíl od zbytku rodiny A. sčítán s nejvyšší pravděpodobností právě z důvodu pobytu v zahraničí. V souvislostech je třeba vnímat to, že i v době předválečné byl jmenovaný československými orgány vnímán jako Němec, když v roce 1923 byl do Seznamu odvodem povinných osob nar. v roce 1905 z úřední moci zapsán jako osoba s mateřským německým jazykem. Jako Němec byl vnímán i v době poválečné, kdy se sice v americkém zajetí přihlásil za československého občana, ale ze strany československé výslechové skupiny Československé vojenské mise u Hlavního velitelství amerických ozbrojených sil na evropském dějišti (v podrobnostech lze odkázat na odůvodnění napadeného rozhodnutí žalovaného) nebyl právě z tohoto důvodu repatriován. Celkový obraz jmenovaného v té době nebyl český, ale dle také objektivních kritérií německý. Soud z uvedených důvodů neshledal nesprávným závěr správních orgánů o německé národnosti jmenovaného J.A. Napadá-li

žalobkyně jako nelogické závěry žalovaného, že jmenovaný byl až do podpisu tzv. Fragebogen československým státním příslušníkem české národnosti, sluší se poznamenat, že takový závěr v napadeném rozhodnutí žalovaného nezazněl. Žalovaný jednoznačně dospěl k závěru, že jmenovaný měl na území tehdejšího Československa domovské právo, byl až okupace území nacistickým režimem československým státním občanem, zjištění o české národnosti jmenovaného však učiněno nebylo. Proto také žalovaný správně konstatoval, že se na J.A. nemohla vztahovat výjimka zakotvená pro Čechy, Slováky a příslušníky jiných slovanských národností v ustanovení § 1 odst. 4 ústavního dekretu.

K závěru o české národnosti nemůže vést ani pobývání jmenovaného na území tehdejšího Československa, ani znalost a užívání českého jazyka, ani zaměstnávání českých zaměstnanců na velkostatku a zámku A., ani členství v českém Velkopřevorství řádu sv. Lazara. Z tohoto důvodu soud pro nadbytečnost neprováděl dokazování písemně zaznamenanými dobovými výpověďmi pamětníků, neboť znalost českého jazyka a zaměstnávání českých obyvatel a používání českého jazyka nepovažuje soud za sporné, ale je nehodnotí jako skutečnosti, které by mohly zvrátit závěr o německé národnosti jmenovaného. Navrhovala-li žaloba jako důkazy domovské listy a potvrzení MNV Hrubá Skála ze dne 24. 5. 1947, soud ani těmito listinami dokazování neprováděl, neboť jednak byly listiny součástí správního spisu a správní orgány z nich vycházely, jednak domovské právo jmenovaného nebylo sporné, ale nemůže automaticky vést k závěru o české národnosti jmenovaného.

K dílčím námitkám týkajícím se židovského původu soud uvádí následující. Předně lze poukázat na to, že v dané době byla židovská národnost již uznávaná nejen na základě menšinových smluv, ale i československých právních předpisů (zákon č. 256/1920 Sb., č. 47/1927 Sb.), a nastávaly případy, kdy se osoby k této národnosti hlásily v dotaznících při sčítání lidu (právě takový případ byl řešen Ústavním soudem nálezu sp. zn. I. ÚS 617/08 ze dne 24. 2. 2009), na což reagovalo i poválečné zákonodárství. Žalobce ani nikdo z jeho rodiny se přes nyní deklarované židovské kořeny rodiny k této národnosti nepřihlásil, a to ani v době předcházející období zvýšeného ohrožení republiky. Ostatně lze poukázat na to, že J.A. i ostatním členům rodiny bylo po přihlášení se k německé národnosti v tzv. Fragebogen bez problémů potvrzeno německé říšské občanství, jmenovaný byl přijat do řad německé armády. Soud neprováděl dokazování listinami o židovských kořenech rodiny A., neboť za rozhodující považoval ve shodě se žalovaným shora uváděné objektivní přihlášení se k německé národnosti.

Ohrazuje-li se žalobkyně důrazně proti tomu, aby správní orgány hodnotily osobu J.A. jako pro nacisticky smýšlející osobu, je třeba souhlasit se žalovaným, že žádná taková zjištění v odůvodněních správních rozhodnutí vydaných v obou stupních správního řízení nezazněla. Ačkoli byly součástí spisu dokumenty pocházející z roku 1956, tedy z doby, kdy na území našeho státu vládl komunistický režim (konkrétně písemnosti popisující postoje jmenovaného a jeho rodiny během předválečného období a období okupace ve sdělení ONV Turnov a i jiné písemnosti zmiňující členství v NSDAP, placení daní, hrdé hlášení se k Německé říši, volení Henleinovy strany, podpory španělského fašistického režimu, atd., které žaloba rozporuje), což soud přičítá shromáždění veškerých dostupných dobových materiálů týkajících se jmenovaného, krajský úřad ani žalovaný z těchto dokumentů a skutečností v nich zmíněných při učinění závěrů o německé národnosti J.A.

nevycházeli a nepostupovali tak ani v rozporu se zásadami zmíněnými v nálezů Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 98/04 ze dne 29. 6. 2005, na který se žaloba odvolává.

Právě německou národnost a nabytí německé státní příslušnosti v průběhu okupace českých zemí považuje soud za rozhodné, neboť českoslovenští státní občané národnosti německé, kteří podle předpisů cizí okupační moci nabyli státní příslušnosti německé, pozbyli dnem nabytí takové státní příslušnosti československého státního občanství. V těchto případech mohly tyto osoby požádat o zachování československého státního občanství, pokud splnily podmínky podle § 2 odst. 1 ústavního dekretu. Podmínkou zachování státního občanství pak bylo vydání rozhodnutí o zachování státního občanství.

V daném konkrétním případě považuje soud za určující zjištění, že jmenovaný J.A. se ke konci 2. světové války a po osvobození československého území spojeneckou armádou na území dosud okupovaném nacistickou státní mocí nenacházel, nýbrž bojoval od r. 1944 v německé armádě a následně v době od 26. 4. 1945 do 30. 3. 1946 pobýval v americkém zajetí. S ohledem na to, že žaloba tyto zjištěné skutečnosti nespornuje, odkazuje soud v podrobnostech na odůvodnění napadeného rozhodnutí žalovaného, které je doloženo obsahem správního spisu. Tuto skutečnost považuje soud za významnou, neboť se jedná o dobu, po kterou podle § 2 odst. 2 ústavního dekretu běžela šestiměsíční lhůta (konkrétně od 10. 8. 1945 do 10. 2. 1946) k podání žádosti o zjištění, že trvá československé státní občanství, a to u příslušného okresního národního výboru (okresní správní komise), anebo u zastupitelského úřadu. Z toho soud dovozuje, že jmenovaný nemohl sám na území tehdejšího československého státu u příslušného okresního národního výboru (ale ani jiného správního orgánu, jež by měl povinnost takové podání postoupit správnímu orgánu příslušnému), podat žádost o zjištění zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu. Tomu odpovídají i skutková zjištění správních orgánů, že žádost jmenovaným na území obnovující se republiky podána ve stanovené lhůtě nebyla, jak o tom svědčí archivními materiály.

Dovolávali-li se žalobkyně podání žádosti dne 8. 2. 1946 manželkou jmenovaného A.A., soud k tomu uvádí následující. Soud při ústním jednání doplnil dokazování žádostí ze dne 8. 2. 1946. Tu svým jménem podala A.A. u Magistrátu hl. m. Prahy a žádala o zachování československého státního občanství dle § 2 ústavního dekretu pro sebe, manžela a jejich děti. Krajský úřad vycházel ze zjištění, že tuto žádost podala jen manželka jménem svým a pro děti. Rovněž žalovaný uváděl, že tuto žádost podala pouze A.A. pro sebe a děti u Ústředního národního výboru hl. m. Prahy, jak plyne z její žádosti ze dne 20. 9. 1945 o udělení povolení k pobytu do vyřízení žádosti o zachování československého občanství. Podání další žádosti dne 8. 2. 1946 pak žalovaný dovozoval ze žádosti sestry jmenovaného K.A. ze dne 8. 2. 1946, evidované u ZNV pod č. j. I-3a-50.71346, když následně jméno A.A. bylo zaevidováno pod č. j. I-3a-50.712-46. Doplněným dokazováním provedeným soudem pak byla tato domněnka žalovaného o podání žádosti o zachování československého občanství dne 8. 2. 1946 potvrzena s tím, že tuto žádost podala A.A. nejen pro sebe a děti A. ale také pro manžela.

Přes toto zjištění má soud za to, že dekretální řízení o zachování československého občanství jmenovaného dle § 2 ústavního dekretu nebylo řádně zahájeno a nemělo být tedy

ani k následné žádosti žalobkyně (resp. jejího právního předchůdce) dokončeno. Právo žádat o zachování státního občanství bylo nepochybně osobním právem té které osoby, což lze dovodit z podstaty státního občanství jako osobního právního poměru určité fyzické osoby ke konkrétnímu státu, vyjádřeného jako souhrn práv a povinností plynoucích z přináležitosti osoby ke státu. Ustanovení § 2 ústavního dekretu předpokládalo pro zachování československého občanství žádost, která musela být podána u příslušného orgánu, ve stanovené zákonné lhůtě. Dle Oběžníku Ministerstva vnitra č. 20 provádějícího ústavní dekret předcházelo vydání rozhodnutí ministerstva vnitra o zachování československého občanství podle § 2 ústavního dekretu přezkoumání žádosti okresním národním výborem (správní komisí), osvědčení vzor B (dle zmíněného oběžníku), přísně zúčtovatelné, pak potvrzovalo okolnosti nárok odůvodňující a bylo předáváno ZNV, jež věc postupoval ministerstvu vnitra ke konečnému rozhodnutí. Soud nemá pochyb o tom, že řízení o takové žádosti ve věci zachování československého občanství bylo řízením správním, na něž bylo nutno vztáhnout rovněž ustanovení vládního nařízení č. 8/1928 Sb., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení). Ostatně také zmíněný oběžník toto vládní nařízení č. 8/1928 Sb. výslovně zmiňuje ve vztahu k určování místní příslušnosti. Z ustanovení § 17 odst. 4 a § 19 vládního nařízení č. 8/1928 Sb. a rovněž ani přímo z ústavního dekretu neplyne možnost podat žádost o zachování československého státního občanství za jinou osobu (byť manžela) bez zplnomocnění osoby, o jejíž státní občanství se mělo jednat. Možnost jednat ve věcech státoobčanských za manžela pak neplyne ani z vyhlášky č. 225/1926 Sb., o průkazu o státním občanství Československé republiky, ani ze zmíněného Oběžníku Ministerstva vnitra č. 20. Jestliže se v rozhodné době nacházel jmenovaný stále v americkém zajetí a byla-li žádost ze dne 8. 2. 1946 podána A.A. také jménem jmenovaného a žalobkyně připouštěla neexistenci zmocnění manželky jednat na základě plné moci jménem J.A., dospěl také soud k závěru, že za něj nebyla podána platně a nebylo tak ani tímto podáním řádně zahájeno řízení dle § 2 ústavního dekretu o státním občanství J.A.. Závěr o nevydání pozitivního rozhodnutí o zachování československého občanství jmenovaného ve smyslu § 2 ústavního dekretu na základě takto podané žádosti učiněný správními orgány pak nemůže zpochybnit ani neexistence procesního rozhodnutí o takové žádosti, jak žalobkyně namítala.

Soud nepovažoval za opodstatněnou ani žalobní argumentaci týkající se nutnosti dokončit dekretální řízení z důvodu podání žádostí J.A. ze dne 28. 10. 1945 a 12. 12. 1945. Těmito písemnostmi, jež byly objeveny v průběhu správního řízení v pozůstalosti syna jmenovaného, se v odůvodnění napadeného rozhodnutí žalovaný podrobně zabýval, vycházel z vyjádření Ministerstva zahraničních věcí ČR ze dne 2. 11. 2011, č. j. 118684/2011-OAZI, a soud se s hodnocením uvedených písemností ztotožnil. Předně se nejedná o originály písemností, ale o nesignované kopie, u nichž není vyznačeno předání k odeslání, natož pak jejich přijetí některým v písemnostech zmíněných úřadů. Pořízení písemností jmenovým bylo vyznačeno v Manheimu, adresátem měl být československý konzulát ve Frankfurtu nad Mohanem, prostřednictvím Hlavního velitelství Amerických ozbrojených sil v Evropě. Z vyjádření Ministerstva zahraničních věcí plyne, že v roce 1945 československý zastupitelský úřad ve Frankfurtu nad Mohanem, který by mohl být zastupitelským úřadem v cizině ve smyslu § 2 odst. 2 ústavního dekretu, neexistoval. V té době na území, kde se žalobce nacházel (tj. v americké zóně rozděleného území bývalé Německé říše), působila československá vojenská mise, která se s ostatními úřady proměnila v letech 1946 až 1948 v konzuláty. Do té doby u spojeneckých velitelství působili styční

důstojníci pro repatriaci (toto ostatně plyne také z dokumentů vyhledaných v Národním archivu, které se vztahují k působení repatričního střediska ve Frankfurtu nad Mohanem a k odmítnutí repatriace jmenovaného). Ačkoli byly pro účely vyjádření Ministerstva vnitra prověřeny fondy Konzulárního odboru z uvedených let (dokonce s pozitivní zmínkou o žádosti o vydání kopie rodného listu K.A., nar. XX, francouzské občanský), fondy Teritoriálních odborů, a to i tajných, a knihy podacího gestorského protokolu, tedy konzulárního odboru Ministerstva zahraničních věcí, pro období od 15. 11. 1945 do 12. 2. 1946, podání žádosti o zachování československého občanství podle § 2 ústavního dekretu J. A. nebylo zjištěno.

Žalovaný tak dospěl k správnému závěru, že z důvodu faktické neexistence zastupitelského úřadu ve Frankfurtu nad Mohanem, neadresování předmětných písemností Československé vojenské misi na území působící a případně z důvodu jejich nepostoupení příslušným československým úřadům ze strany Hlavního velitelství Amerických vojenských sil nelze uvedené písemnosti považovat za řádné žádosti jmenovaného dle § 2 odst. 2 ústavního dekretu, jež by byly ve stanovené lhůtě podány příslušným úřadům podle uvedeného ustanovení. Ve shodě se žalovaným má soud za to, že Americké vojenské velitelství, prostřednictvím kterého se žalobce obracel na zastupitelský úřad, nelze podřadit pod československou misi a tedy k tíži československých státních orgánů přičítat, že tyto písemnosti nebyly v žádných fondech Ministerstva zahraničních věcí nalezeny. Z tohoto důvodu soud nevyhověl návrhu žalobkyně a nepovažoval za nutné doplnit dokazování provedené v tomto směru správními orgány o dotaz na osud podaných písemností směřovaný na americké úřady. Za podstatné totiž soud má, že podání žádostí u československých úřadů příslušných dle § 2 odst. 2 ústavního dekretu nebylo prokázáno. Řízení podle § 2 ústavního dekretu tak nebylo zahájeno ani písemnostmi 28. 10. 1945 a 12. 12. 1945 z pozůstalosti jmenovaného.

Žaloba nesprávně dovozuje, že ústavní dekret evidentně nepočítal s eventualitou, že žádost podle § 2 odst. 1 ústavního dekretu bude podávána i osobami, které se nenacházely v předmětné době na území republiky. Naopak s takou eventualitou ustanovení § 2 odst. 2 ústavního dekretu výslovně počítalo a pro osoby s bydlištěm v zahraničí zakotvilo možnost žádost o zachování československého občanství podat u zastupitelského úřadu. Ačkoli z pohledu žaloby J.A. v americkém zajetí „učinil beze sporu vše, co bylo v jeho moci, aby shora uvedenou žádost odeslal“, nesl neblahé důsledky toho, že se jako příslušník německé armády ocitl (ať již jakýmkoli způsobem) v zajetí amerických vojenských sil a v inkriminované době pobýval území poražené Německé říše, kde československé zastupitelské úřady nepůsobily. Citované ustanovení ústavního dekretu tak osoby nacházející se v cizině z možnosti podat žádost o zachování československého občanství nevylučovalo (ostatně již zmiňovaný Oběžník Ministerstva vnitra č. 20 k provedení ústavního dekretu upravoval podrobnosti postupu při podání takové žádosti československému zastupitelskému úřadu v cizině), zcela zřejmě však fakticky nemohlo dopadat na ty osoby, které se nacházely např. právě na území bývalé Německé říše a jeho poražených spojenců.

Soud tak považoval žalobní body směřující do závěrů správních orgánů o nezahájení řízení dle § 2 ústavního dekretu ve věci zachování československého občanství jmenovaného za nedůvodné. Dekretální řízení podle cit. ustanovení nebylo ze všech shora uvedených důvodů řádně zahájeno, čemuž odpovídá správními orgány zjištěný stav,

totiž že v dohledaných archivních dokumentech není žádná zmínka ke jménu J.A., nebyla proto ani zjištěna existence rozhodnutí o zachování jeho československého občanství, a pokud československé úřady vedly řízení podle § 2 ústavního dekretu (písemnosti k č. j. I-3a-50.712-46) prokazatelně se týkalo pouze A.A. a dětí A. Nebylo tedy na místě, aby v takovém řízení nynější správní orgány pokračovaly a zabývaly se tím, zda byly či nebyly u J. A. naplněny podmínky pro zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu. Ani soud se proto skutečnostmi rozhodnými z hlediska zachování československého státního občanství nemohl zabývat.

Pokud správní orgány zmiňovaly jednotlivé písemnosti týkající se žádosti o zachování československého státního občanství A.A. a také sestry jmenovaného K., a konstatovaly negativní výsledek těchto řízení, činily tak v rámci zjišťování rozhodných skutečností pro posouzení výsledku dekretálního řízení u J.A.. Protože však žaloba směřuje do rozhodnutí ve věci státního občanství pouze jmenovaného, považuje soud za nadbytečné zabývat se žalobními výtkami směřujícími ke zjištění průběhu a výsledku dekretálních řízení těchto ostatních rodinných příslušníků.

Jak již soud dovodil shora, krajský úřad ani žalovaný nepochybili, pokud dospěli k závěru, že se na J.A. nemohla vztahovat výjimka zakotvená v ustanovení § 1 odst. 4 ústavního dekretu, neboť se jednalo o osobu německé národnosti, nikoli Čecha, který se jen za Němce v době zvýšeného ohrožení republiky přihlásil za okolností citovaným ustanovením předvídaných.

Přes argumenty soudu uvedené shora pravdou zůstává, že řada osob, jež by měla dle § 1 ústavního dekretu pozbyt v poválečném období československé státní občanství, o jeho podržení žádala obojí cestou, tedy jednak žádala o vydání osvědčení o národní spolehlivosti, jednak podala ve stanovené lhůtě žádost o zachování československého státního občanství postupem dle § 2 ústavního dekretu. Ostatně o tom svědčí i cit. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 4419/2007 ze dne 12. 6. 2008, který řešil restituční případ osoby, již bylo na jedné straně jako osobě německé národnosti vydáno osvědčení o zachování občanství dle § 2 ústavního dekretu, současně ale také osvědčení o národní spolehlivosti dle § 1 odst. 4 ústavního dekretu.

Ovšem bez ohledu na to, zda jmenovaného J.A. bylo v uvedené době na místě považovat za osobu české nebo německé „národnosti“ ve smyslu ústavního dekretu, nelze učinit jiný závěr, než že na základě tohoto ústavního dekretu v každém případě pozbyl československé státní občanství, když kontinuita státního občanství nebyla ve správním řízení prokázána rozhodnutím o zachování československého státního občanství pro osobu „německé národnosti“ dle § 2 ústavního dekretu, ani osvědčením o národní spolehlivosti dle § 1 odst. 4 ústavního dekretu pro osobu „české národnosti“ z důvodu splnění zde uvedených podmínek, když žádné z těchto dekretálních řízení nebylo v případě osoby jmenovaného ani řádně zahájeno.

Ze spisu totiž vyplývá a správní orgány vycházely z toho, že byla podána žádost J. a A. A. a pod č. j. IV. St 13743/46 byla Magistrátem hl. m. Prahy dne 16. 8. 1946 postoupena ZNV ke zjištění, zda se přihlásili k německé národnosti,

a zde evidována pod č. j. 7189/1949 pro J. A. a pod č. j. 7190/1949 pro jeho manželku A.A. Další písemnosti k č. j. I-3a/S-7189-1946 [ať již postoupení věci ze strany ZNV k prošetření ONV v Turnově, zaslání věci zpět ZNV s odpovědí, že rada ONV na schůzi dne 14. 2. 1947 nedoporučila vydat osvědčení, ale i žalovaným zmíněné záznamy v podacím protokolu ze dne 12. 8. 1948 o pohybu spisu a písemnostech: 1. Ministerstvu vnitra (č. j. 29249/48) s pozn. se zprávou o nevyhovění, 2. referátu pro národní správu majetku Prahy XX (č. j. 29249/48) s pozn. o zapůjčení spisu (nevyhov.) žád. (st. obč.)], jež byly uváděny již pod jménem A. A., vyhodnotili krajský úřad i žalovaný zcela logicky v kontextu ostatních zjištěných okolností tak, že žádosti osvědčení o národní spolehlivosti jmenovaného nebylo vyhověno a kladné vyřízení záležitosti prokázáno nebylo. Navíc je nutno zdůraznit, že v době, kdy měla být žádost o vydání osvědčení o národní spolehlivosti dle § 1 odst. 4 ústavního dekretu jménem J.A. podána, se jmenovaný nenacházel na území republiky, po propuštění z amerického zajetí se na území republiky legálně nevrátil, sama jeho manželka s dětmi byla na počátku května 1946 dobrovolně odsunuta do Bavor. Z toho je nutno dovodit, že pod č. j. IV. St 13743/46 byla ZNV k postupu zaslána žádost již dříve podaná manželkou i za jmenovaného. Pak lze odkázat na nemožnost takového postupu, jak soud dovodil shora ve vztahu k podání žádosti dle § 2 ústavního dekretu, což ostatně sama žalobkyně namítá na str. 18 žaloby, kdy takový postup považuje s odkazem na ústavní dekret za nepřipustný a hrubou vadu řízení.

Toto soud uvádí pro úplnost v reakci na mnohé žalobní výtky a opakuje, že podstatné pro posouzení státního občanství jmenovaného by bylo prokázání vydání rozhodnutí o zachování československého státního občanství J.A. podle § 2 ústavního dekretu, jehož vydání však prokázáno nebylo a ani být nemohlo ze shora rozvedených důvodů, a postup dle § 1 odst. 4 ústavního dekretu nebylo na jmenovaného možno vztáhnout.

Námítky ohledně nevydání zamítavých rozhodnutí ze strany tehdejších československých úřadů nemohou obstát. Soudu je znám nálezný Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 114/96 ze dne 25. 9. 1997, jehož se žaloba dovolává, který nepochybně hovoří o nutnosti dokončit dekretální řízení, nicméně v tehdy rozhodovaném případě šlo o odlišnou skutkovou situaci. V nyní projednávaném případě totiž nebylo dekretální řízení řádně zahájeno, správní orgány tak nemůže stíhat povinnost v takovém řízení pokračovat.

Za dané situace tedy správní orgány nepochybily, jestliže se věcně nezabývaly okolnostmi, z nichž žaloba dovozuje přihlášení se jmenovaného za Němce podepsáním tzv. Fragebogen z donucení nátlakem anebo za okolností zvláštního zřetele hodných, ani tím, zda počínání jmenovaného naplňuje požadavky na jeho národní spolehlivost dle § 1 odst. 4 ústavního dekretu. Proto se ani soud nemohl nezabývat skutečnostmi uvedenými v části žaloby a repliky a ústního vyjádření žalobkyně, jež se týkaly hodnocení osoby J.A. jako osoby národně spolehlivé. Tudíž nebylo ani na místě provádět dokazování ke zjištění národní spolehlivosti jmenovaného, kterých se žalobkyně dovolávala.

Dále soud považuje za potřebné reagovat na některé dílčí závěry žalobkyně. Soud ve shodě se žalovaným nesouhlasí se žalobkyní v tom směru, že nepozbytí československého státního občanství jmenovaného je doloženo písemnostmi MNV v Hrubé Skále ze dne 7. 8. 1945, které je podle žalobkyně třeba materiálně považovat za potvrzení národní

spolehlivosti jmenovaného. Aniž by soud zpochybňoval závěry Ústavního soudu uvedené v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/94 ze dne 8. 3. 1995 o významu vyjádření úřadů učiněných v bezprostřední časové návaznosti, konstatuje ve shodě se žalovaným, že uvedená písemnost byla vydána ještě před účinností předmětného dekretu, který teprve vydávání osvědčení o národní spolehlivosti jako podmínku pro podržení československého státního občanství s účinností od 10. 8. 1945 zakotvil. Písemnost byla vystavena místním národním výborem, nikoli okresním národním výborem (okresní správní komisí), jehož příslušnost a postup při vydání takových osvědčení popsal žalovaný podrobně na str. 4 a 5 svého vyjádření a soud na něj odkazuje, když toto vyjádření považuje v daném směru za vyčerpávající. Potvrzení MNV v Hrubé Skále ze dne 7. 8. 1945 sice popisuje kladný postoj rodiny A. k českému národu a státu a tato listina by patrně mohla být následně použita pro účely vystavení osvědčení o národní spolehlivosti (vzor A dle Oběžníku Ministerstva vnitra č. 20 k provedení ústavního dekretu), nicméně rozhodující je, že žádost o vydání osvědčení o národní spolehlivosti nebyla jmenovaným řádně podána, jmenovaný byl německé národnosti, proto nelze ani dospět k závěru, že zmíněná písemnost je osvědčením o národní spolehlivosti jmenovaného ve smyslu § 1 odst. 4 ústavního dekretu.

Ve shodě se žalovaným ani soud nepovažoval písemnosti z roku 1956 (ty již zmiňují rakouské občanství J.A. a jeho manželky) a z roku 1960 za listiny, jež by byly sto vyvrátit závěry o nezahájení dekretálního řízení dle § 2 ústavního dekretu a svědčící o stále probíhajícím řízení o dříve podaných žádostech. Z žádosti tehdejšího ministerstva vnitra ze dne 8. 9. 1960, č. j. NV-2/51/6858/60, adresované ONV v Semilech, a následujícího přípisu ze dne 27. 9. 1960 plyne, že se jednalo o prošetření občanství jmenovaného v souvislosti s prošetřením nároků rakouských občanů na odškodnění s poznámkou o velkém zájmu ministerstva vnitra na vyřízení, není jimi doloženo, že by mělo být ve věci jeho občanství československými státními orgány rozhodováno.

Na některé dílčí výtky žaloby nebylo na místě reagovat, soud se jimi při přezkumu napadených správních rozhodnutí zabývat nemohl. Nemohl se např. vyjadřovat k otázce protiprávnosti tehdejšího odsunu ostatních příslušníků rodiny A. z území obnovující se republiky, nevyhnutelnosti jednání J.A. během okupace tehdejšího Československa nacistickým režimem, ani nemohl posuzovat nesprávnost postupu tehdejších československých úřadů při vyřizování žádosti jmenovaného o repatriaci z amerického zajetí.

Dovolávala-li se žalobkyně nakonec i rozhodnutí Ústavního soudu SR v případě K., v němž byl rovněž aplikován ústavní dekret a řešena otázka zachování československého občanství, musí soud opět konstatovat, že zjištěné okolnosti v nyní projednávaném případě J.A. byly odlišné. V případě K., jak žalobkyně sama uváděla, bylo podání žádosti o zachování československého občanství osobou maďarské národnosti prokázáno. Judikатурní závěry jak Ústavního soudu SR, tak Ústavního soudu ČR, o shovívavosti ohledně neunesení důkazního břemene o zachování státního občanství se týkaly situací, kdy nebyla nalezena rozhodnutí o zachování státního občanství v případech, v nichž bylo ovšem zahájení dekretálního řízení prokázáno. Soud zde poznamenává, že i v žalobkyní zmíněném případě K. bylo obdobně jako v případě J.A. potvrzení o sčítání lidu ze slovenského státního archivu považováno za důkaz o maďarské národnosti dotčené osoby.

VII. Závěrečné shrnutí a náklady řízení

Zbývá shrnout, že pro posouzení žádosti o ověření státního občanství J.A., nar. XX, bylo podstatné zjištění, že v jeho případě nebylo vydáno kladné rozhodnutí o zachování československého státního občanství podle § 2 ústavního dekretu ani osvědčení o národní spolehlivosti ve smyslu § 1 odst. 4 ústavního dekretu. Z veškerých dostupných archivních materiálů neplyne, že by J.A. anebo platně jeho jménem jiná osoba podala žádost o zachování státního občanství nebo žádost o osvědčení o národní spolehlivosti. Za této situace tedy nelze správním orgánům vytýkat, že se v rámci posouzení věci nezabývaly jako předběžnou otázkou, zda byly v případě jmenovaného splněny podmínky pro zachování československého státního občanství podle § 2 odst. 1 ústavního dekretu nebo pro vydání osvědčení o národní spolehlivosti podle § 1 odst. 4 ústavního dekretu č. 33.

Ze všech uvedených důvodů soud žalobu zamítnul podle § 78 odst. 7 s. ř. s. jako nedůvodnou.

O nákladech řízení bylo rozhodnuto ve smyslu ustanovení § 60 odst. 1 věta první s. ř. s., dle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Ve věci měl úspěch žalovaný správní orgán, ten ale náhradu nákladů řízení nežádal, soud proto vyslovil, že žádný z účastníků nemá na náhradu řízení právo.

P o u ě n í : Proti tomuto rozhodnutí lze podat **kasační stížnost** ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná

nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Liberci dne 18. září 2013.

Mgr. Lucie Trejbalová,
předsedkyně senátu